

Dsida Jenő ifjúkori versei

A Magyar Rádió Hangmúzeuma részére 1958. február 10-én készítettem felvételt Győrött a helyi stúdióban Dsida Aladárral és feleségével, született Csengeri-Újlaki Tóth Margittal. A szülők kérésemre felidéztek 31 éves korában elvesztett fiuk, Dsida Jenő felejthetetlen alakját. A költő gyermek- és ifjúkori éveiről szóló vallomáson kívül magnóra mondtak néhányat Dsida Jenő zsengeiből, melyeket 17-18 éves korában írt. A költemények az azóta elhunyt szülők birtokában voltak, eddig sehol sem jelentek meg. A visszaemlékezés teljes szövegét közöljük, a versek közül négyet.

Tertinszky Edit

Dsida Aladárné: Emlékezés Dsida Jenőre

Most elbeszélek valamit Dsida Jenő fiam gyermekeveiből. Igen jó gyermek volt, játéka főleg a könyv. A szoba sarkában elkerített, leszőnyegezett játszóhelye volt, ahol bő alkalmá nyílt a járnai tanulásra, amit korán el is sajátított, korán kezdett beszélni is. Hároméves korától a felolvasott meséket, verseket igen hamar tanulta meg. Végtelen szófogadó gyermek volt. Sokszor órákig elült a fotelben, amíg bevásárolni jártam, meghagyva neki, hogyha csengetnek se mozduljon, ajtót ne nyisson senkinek. Megmondtam neki, hogy senkitől se fogadjon el semmit, de főleg ételfélét, mert maszatos kis kezével bacilust visz a szájába és megbetegszik. Egyszer a házi bácsi, aki mindig tolokocsiban ült, egy fűrt szőlővel kínálta meg és biztatta, hogy nyugodtan egye meg, mert nem fogják megtudni. Nem akarta a bácsit megbántani, elfogadta és gyorsan a külső ajtó mögé bújt; addig szorongatta kezében a szőlőgerezdet, amíg az teljesen lefolyt a kezéből, természetesen nem kímélve a kis nadrágot, cipőt sem. Hívásunkra előjött és sírva mondta, hogy ő egy szemet sem evett belőle, de azért bújt el, mert a házi bácsi erőszakolta, hogy egye meg...

Hároméves korában kapott egy kis zöld vadászruhát, hozzá hosszú, tollas, süveg alakú kalappal. Igen tetszett neki a toalet és a tükör elé állva kijelentette, hogy most én Pityú úr vagyok. Ettől kezdve mindig Pitykónak Pityinkónak hívtuk és annyira rajta maradt a Pityú név, hogy nemcsak a családban, de a rokonságban is mindenki így szólította: a mai napig is mindig így emlegetjük. Korán, már négy éves korában ismerte a betűket, öt éves korában már rendszeren írt, olvasott. Szelíd, leányarcú, törékeny, gyöngye fizikumú gyermek volt, ezért kettőzött gonddal és féltéssel neveltük. Az elemi iskola első osztályát Budapesten a Virányosdűlő úti iskolában végezte. Az első világháború — amikor férjem bevonult —, elkényszerített svábhegyi villánkból szüleimhez Beregszászra. Ott eleinte igen jó érezte magát. Figyelte a jövő-menő embereket, vonatokat. Tudniillik állomáson laktunk, főnök volt édesapám. Később több verset írt ezekről az élményeiről. Azután már alig érdekelt, elvonult a kertbe, udvarra és állandóan olvasott. A második osztályt a beregszászi irgalmas nővérek iskolájában végezte. Ezt követően két osztály tananyagával birkózott meg egy év alatt, mivel megbetegedett, súlyos skarlátot kapott; hosszabb ideig nem járhatott iskolába. E

magas lázzal járó betegséggel szerezte a szívbetegségét is, ami később a halálát okozta. Szeptembertől márciusig tartott a sok egymást követő betegség, amit nagy türelemmel viselt.

Csak a negyedik osztályban írtam fiúiskolába, hogy a gimnázium előtt még szokja meg a fiúk érdekesebb modorát is. Nem jelentett ez nagyobb zökkenőt nála, mert a fiúk szerették, mondhatnám tisztelettel közeledtek hozzá. Az első gimnáziumot Beregszászon végezte. Beregszászon még nyolc évesen írt egy verset a háborúban küzdő édesapjához. Sajnos ez a vers nincs birtokunkban. Egy másik gyermekverse, ami elveszett, a *Gyöngyvirág* című volt, ezt nekem ajánlotta születésnapomra, és meglepetésképpen az egész szobát feldíszítette gyöngyvirágokkal. Később tizennyolc éves korában pótolta ezt a verset hasonlóval.

Gyöngyvirág

Édesanyámnak

*Örömkönnyek, emléke vésünk,
amelyek megáldották a mi születésünk.
Patakzó éji könnyek,
mik betegágyunk párnájára fájón ömöltek!
Patak, szent, mély forrásból,
mely áradt, zuhogott néha búcsúzásakor.
Lélek termékeny földje!
Anyai szeretet villogó gyöngye!
Ma egy csokorban mosolyog,
kis, fehér, gyönyörű gyöngyvirág lett.
Fehér virágú gyöngyvirág lett,
Mit könnyezőn megcsókolok.*

1919-ben édesapja egy rokkant-szállítmánnyal hazaérkezett négy éves orosz fogságából. Szatmárra kapott beosztást, oda is költöztünk. Fiam a gimnázium második osztályát Szatmáron, a római katolikus gimnáziumban végezte. A további hat osztályt a román líceum magyar tagozatában, és itt érettségizett kiüntetéssel.

Ekkor már négy nyelven beszélt és fordított költőktől. Később még egy nyelvet megtanult. Zongorázott, rajzolt, festett, tökéletesen elsajátította a könyvtárazást és a könyvtárunkban az arra rászoruló műveket ő maga kötötte be. Több éven át segített gyengébben tanuló osztálytársainak. Egész lényét átfogó nagy érzés volt benne a szülői szeretet, különösen az anyai szeretet rajongásig, és ebből az érzésből táplálkozott sok fiatalkori verse.

A bölcsődal visszhangja

Édesanyám!
Ezek az apró, gyémántos dalok,
melyekbe egyszer majd belehalok
nem az enyéme!

Édesanyám!
Tizennyolc éve, hej emlékszel-é,
Te daloltad az én bölcsóm felé
utolsó szálig?!

Édesanyám!
Te építettél szívemhez hidat,
megismered-e a Te dalaidat
ily messzeségből?

Édesanyám!
Ha szétrepültek mind, mind a dalok,
Hozzád repülnek fátklyás angyalok
köszönő csókkal!

Édesanyám!
Én már nem vagyok semminek oka,
ne szégyenkezz, vagy büszkélkedj soha,
soha miattam!

Édesanyám!
Szeresd nagyon az én verseimet,
mind Tőled jön és mind Hozzád siet,
sírdogálj rajtuk!

(1925. okt. 13.)

A kovakó

*Acél kovakó az én furcsa lelkem, melyeket folyvást összecsapkodok.
A szúzi szikrák szerte csiholódnak, néha, néha lángja is fellobog.
Ti csak nézitek, ennyi mérve rátok, semmi egyebet nem kell tennetek.
Ti örömotökre csiholom a lángot, fény, boldogság, s béke veletek!
E fényüzenet én egyetlen kincsem, de szívem csupa áldva szerető
S csak ütöm, ütöm tinéktek a szikrát, még elkopik, vagy szétreped a kő!*

(1924. aug. 11.)

Tudok

*Tudok komoran, nehezen dalolni,
morajló búsan, mint a tengerár,
mikor fölötte zümmögő zenével,
a sóhajtások sápadt lelke jár.*

*Tudok örülten, lázasan hadarni,
mint harsogásban rekedt harsona
és valahogy én magam is megérezem,
hogy ez nagy, furcsa, szörnyű, bús csoda.*

*Tudok szilajon cimbalomra vágni,
és kurjantani hozzá nagyokat
és ellopni a jövőtől a kincset,
mit majd öröms fényre hagyogat.*

*Tudok szomorún, kesergőn epedni,
hogy támoltyogva búsongjon a dal,
hogy mézzé olvadjanak szét a sziklák,
e szegény szívem csaknem belehal.*

*Tudok csengőkkel csókra csilingelni
s akkor mindenből játszi dal fakad!
Tudok százfélét, leírok százfélét
és átlehelem mindbe magam!*

(1924. aug. 3.)